

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ วิจัยดำเนินการวิจัย การสรุปผล การ
อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
กรุงเทพมหานคร ในด้านวัตถุประสงค์ ลักษณะของโครงการ การดำเนินงาน บุคลากร
กิจกรรม งบประมาณ ผลที่ได้รับ รวมทั้งปัญหาที่พบและข้อเสนอแนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารต่าง ๆ

ศึกษาเอกสารโครงการสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพ
มหานคร ของหน่วยงานต่าง ๆ คือ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร หน่วยงานเอกชนและ
ที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาเอกสาร วารสาร หนังสือ งานวิจัย
และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อนำมาวิเคราะห์
เอกสารและเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2. ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
กรุงเทพมหานคร จำนวน 97 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 97 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน

ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 194 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น
(Stratified Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู นักเรียน เกี่ยวกับลักษณะและสภาพของ
โครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

3.2 แบบสังเกตลักษณะการดำเนินงานของโครงการและสภาพแวดล้อม
ทางกายภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.26 เป็นเพศหญิง
มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 59.57 มีอายุราชการ 25 ปีขึ้นไป ร้อยละ 34.04 อยู่
ในตำแหน่งผู้บริหาร ระหว่าง 5-9 ปี และ ร้อยละ 86.17 มีวุฒิทางการศึกษาระดับ
ปริญญาตรี

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้รับผิดชอบโครงการ ร้อยละ 73.63 เป็นเพศ
หญิง ร้อยละ 58.24 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 28.57 มีอายุราชการ 25 ปีขึ้นไป
ร้อยละ 90.11 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 47.73 ทำการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิต ร้อยละ 67.03 นอกเหนือจากงานสอนแล้วเป็นครูหัวหน้ากลุ่มสร้างเสริม
ประสบการณ์ชีวิต ร้อยละ 51.65 เคยเข้ารับการอบรมในโครงการสิ่งแวดล้อม

2. สภาพของโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพ
มหานคร งานวิจัยนี้สำรวจพบว่า หน่วยงานที่จัดโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร มี 3 หน่วยงาน คือ

2.1 สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

2.2 หน่วยงานเอกชน

2.3 โรงเรียนจัดทำเอง

โครงการสิ่งแวดล้อมของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีกิจกรรม หรือโครงการทั้งหมด 15 กิจกรรมได้แก่ ทักษะศึกษา วิทยุโรงเรียน เข้าค่ายสิ่งแวดล้อม แข่งขันตอบปัญหา แข่งขันวาดภาพ ประกวดเรียงความ ค่ายวิทย์ ปลุกต้นไม้ การแสดงละคร ประกวดร้องเพลง ประกวดเสานันทาน เชิดหุ่น นิทรรศการ พัฒนาความสะอาดโรงเรียน ชุมชนฉายสไลด์ และได้ว่าที่ ลักษณะของกิจกรรมส่วนใหญ่ พบว่า ร้อยละ 26.78 มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 23.78 เป็นกิจกรรมที่เป็นโครงการสร้างเสริมลักษณะนิสัย ร้อยละ 12.50 เป็นกิจกรรมที่พบเป็นประเภทนิทรรศการ ร้อยละ 26.79 ทำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม งบประมาณได้งบของทางราชการ

ปัญหาที่พบ คือ ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมไม่เพียงพอและสภาพสังคมไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติของนักเรียน

โครงการสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานเอกชน มีกิจกรรม หรือโครงการทั้งหมด 27 กิจกรรม ได้แก่ โครงการคลองสีเขี้ยว โครงการน้ำใจไทย โครงการสร้างสีเขี้ยวให้เด็กไทย โครงการเปิดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพของระบบน้ำเสีย โครงการตรวจสอบคลองที่อยู่บริเวณรอบ ๆ โรงงาน โครงการดูแลการใช้เชื้อเพลิงน้ำมันเตาที่มีภาวะกันต่ำ โครงการชูตรักเจ้าพระยากับดาวพิเศษ ปี 2534 โครงการโรงเรียนรักเจ้าพระยากับดาวพิเศษ โครงการรณรงค์ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ ล้าคลอง กับ SKAL โครงการหุ่นดาวพิเศษเยี่ยมหน้าร้านสะอาด ต้นไม้ร่มรื่นกับ 36 เขต ปี 2535 โครงการพวงมาลาสว่างสรรค์ โครงการรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติก เพื่อลดปริมาณขยะ โครงการรณรงค์รักษาความสะอาดงานกาชาด ณ สวนอัมพร ครั้งที่ 2 โครงการจำหน่ายถุงดาวพิเศษ เพื่อรณรงค์เผยแพร่การใช้ถุงตามวิเศษต่อเนื่อง โครงการจัดทำป้ายโฆษณาบนขอบทางด่วน โครงการเผยแพร่ดาวพิเศษ ณ ที่พักผู้โดยสาร โครงการเรารักเชียงใหม่กับดาวพิเศษ โครงการจัดทำถังขยะดาวพิเศษ ลักษณะของกิจกรรม ส่วนใหญ่พบว่า ร้อยละ 48.21 มีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ผู้

รับผิดชอบโครงการ คือ คณะกรรมการดำเนินงาน ร้อยละ 48.21 เป็นกิจกรรมที่เป็นโครงการเกี่ยวกับมลพิษและสิ่งปฏิกูล ร้อยละ 37.50 เป็นกิจกรรมประเภทเดินรณรงค์งบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากภาคเอกชนให้การสนับสนุน ร้อยละ 48.21 ทำให้ช่วยลดมลภาวะ

โครงการสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง มีกิจกรรม หรือโครงการทั้งหมด 14 กิจกรรม ได้แก่ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาลingkungan โครงการรณรงค์รักษาความสะอาดโรงเรียน โครงการ 5 ธันวาคมหาราย โครงการส่งเสริมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการแยกขยะในโรงเรียน โครงการรักษาความสะอาด โครงการสวนสวยโรงเรียนงาม โครงการประกวดห้องสะอาด โครงการประกวดคำขวัญ โครงการประกวดคัดลายมือ โครงการประกวดวาดภาพ โครงการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาความสะอาดความร่มรื่นและความมีระเบียบของโรงเรียน โครงการส่งเสริมความรู้ภายในโรงเรียน ลักษณะของกิจกรรมส่วนใหญ่ พบว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อม ผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่คือ ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการและคณะกรรมการ เป็นกิจกรรมที่เป็นโครงการเสริมสร้างลักษณะนิสัย กิจกรรมที่พบเป็นประเภทพัฒนาความสะอาดของโรงเรียนและชุมชน งบประมาณส่วนใหญ่เป็นงบบำรุงการศึกษา ผลที่ได้รับ คือ มีจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ปัญหาที่พบในการดำเนินงานโครงการที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง คือ ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากครู นักเรียน การโรง สภาพสังคมไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติของนักเรียน

3. จากการสังเกตสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนที่จัดโครงการสิ่งแวดล้อม ทั้ง 97 โรง มีดังนี้

1. อาคารเรียน

จากการสังเกตที่พบ อาคารเรียนส่วนใหญ่สะอาด สวยงาม เป็นระเบียบ ร้อยละ 92.78 มีการตกแต่งอาคารเรียนด้วยการปลูกต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ เป็นไม้กระถาง

ไว้ตามหน้าอาคารเรียนต่าง ๆ บางแห่งมีการจัดโชว์ตู้ปลา ซึ่งการดูแลรักษาจะแบ่งหน้าที่ให้กับครู นักเรียนที่อยู่ตามห้องต่าง ๆ เป็นผู้ดูแลรักษา ในวันเสาร์-อาทิตย์จะเป็นหน้าที่ของนักการภารโรง มีถึงขยะวางไว้ตามจุดต่าง ๆ ของอาคารเรียนอย่างเป็นระเบียบ บางแห่งอาคารเรียนในช่วงพักกลางวันจะมีความสกปรก ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ให้นักเรียนรับประทานอาหารกลางวันบนอาคารเรียน ในการยกถาดอาหารขึ้น-ลง จะทำให้อาหารในถาดตกลงพื้นอาคารเรียน และไม่มีคนทำความสะอาด ทำให้พื้นสกปรก

2. ห้องเรียน

จากการสังเกตพบว่า อาคารเรียนส่วนใหญ่สะอาด บรรยากาศเหมาะแก่การเรียน ไม่มีเสียงหรือฝุ่นควันรบกวน ร้อยละ 79.38 มีการจัดบรรยากาศห้องเรียนโดยการจัดป้ายนิเทศทั้งในและนอกห้องเรียน มีถึงขยะตั้งไว้หลังห้องเรียน มีเวรทำความสะอาดเข้าเย็น ช่วงพักกลางวันจะมีความสกปรกเล็กน้อย เนื่องจากได้รับประทานอาหารในห้องเรียน

3. โรงอาหาร

จากการสังเกตพบว่า อาคารเรียนส่วนใหญ่สะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น คิดเป็นร้อยละ 86.60 ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนมีโครงการอาหารกลางวัน ไม่มีการรับประทานอาหารในโรงอาหาร โรงอาหารใช้เป็นที่ทำอาหารเท่านั้น ซึ่งดูแลทำความสะอาดโดยภารโรง และเจ้าหน้าที่ของโรงอาหาร ส่วนบางแห่งที่มีการรับประทานอาหารในโรงอาหาร ก็จะมีการจัดเวรทำความสะอาด โดยนักเรียนและภารโรง ใส่อาหารจัดวางเป็นระเบียบ มีแจกันดอกไม้

ข้อสังเกต

1. การสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้วิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการดำเนินงานโครงการสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะมอบหมายให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหรือครูผู้เสนอโครงการเป็นผู้รับผิดชอบ และผู้บริหารโรงเรียนจะมองภาพรวมของโครงการว่าประสบความสำเร็จ ไม่มีปัญหา ในกรณีที่มีปัญหาจะมองว่าชุมชนเป็นสาเหตุของปัญหาที่ทำให้โครงการไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะนอกจากชุมชนจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือและบางครั้งยังก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น การเข้ามาใช้บริเวณโรงเรียน การตั้งแผงลอยขายเร่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เด็ก ดังนั้นการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมของทางโรงเรียน ผู้บริหารเห็นว่าจะทำให้เด็กมีความรู้เพิ่มมากขึ้น มีจิตสำนึกที่ดี ช่วยพัฒนาลักษณะนิสัยของเด็กแต่บางครั้งไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้

2. จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้วิจัยพบว่า ครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นในการจัดทำโครงการและมีความคาดหวังในโครงการสูง แต่ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะทุ่มเทให้กับโครงการมากเท่าที่ควร เพราะมีภาระกิจที่จะต้องปฏิบัติมาก อีกทั้งยังไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากคณะครูเท่าที่ควรและขาดงบประมาณสนับสนุนจนบางครั้งเกิดความท้อแท้ในการทำงาน

3. จากการสัมภาษณ์นักเรียน ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการทุกโครงการ แต่กิจกรรมบางอย่างไม่สามารถปฏิบัติได้ทุกคน เพราะเวลาและสถานที่ไม่เอื้ออำนวยในการเข้าร่วมกิจกรรม เด็กๆจะได้รับความรู้และเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมแต่ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันเท่าที่ควร และเด็กจะรู้สึกผิดหวังในตัวผู้ใหญ่และสภาพแวดล้อมของสังคมที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติของเขา เช่น ผู้ใหญ่ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ซึ่งเด็กไม่สามารถจะดักเตือนหรือแก้ปัญหาดังกล่าวได้ รวมทั้งทำให้เด็กเกิดความท้อแท้ต่อการที่จะช่วยกันอนุรักษ์และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

4. จากการสังเกตโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีพื้นที่คับแคบ มีพื้นที่สีเขียวน้อย การจัดโครงการสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้สภาพแวดล้อมของโรงเรียนดีขึ้น มีความเป็นระเบียบสวยงาม มีการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนในการรณรงค์แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหามากที่สุดของโรงเรียนคือ ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยที่มีจำนวนมากและระยะเวลาของกรุงเทพมหานคร ไม่ค่อยเข้ามาเก็บขยะ ทำให้โรงเรียนสกปรกและมีกลิ่นเหม็น แนวทางการแก้ไขอย่างหนึ่งของทางโรงเรียนคือ การแยกขยะออกเป็นขยะเปียกและขยะแห้ง เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและขยะบางประเภทสามารถนำมาขายได้ โดยมีรถรับซื้อของเก่า(ขาเส่ง)มาติดต่อขอซื้อที่โรงเรียน นับเป็นการช่วยลดปริมาณขยะลงได้สักวิธีหนึ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. โครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พบเป็นโครงการเสริมสร้างลักษณะนิสัยและโครงการเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ได้ตระหนักถึงปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่กำลังจะทวีความรุนแรงขึ้นทุกที และพยายามหาทางแก้ไขปัญหเหล่านี้ เช่น ปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหามลพิษทางเสียง และขยะมูลฝอย เป็นต้น ซึ่งทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขคือ ทางการศึกษา เพราะการศึกษเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการศึกษาจะเข้าไปมีบทบาทในการถ่ายทอดและปลูกฝังค่านิยมและความเชื่อที่เหมาะสมทางสิ่งแวดล้อมให้แก่บุคคล (เย็นใจ เลหาวิช, 2520) ซึ่งถ้าได้วางรากฐานความเข้าใจที่ดี มีทัศนคติที่ถูกต้องแก่เยาวชนในการที่เยาวชนเหล่านี้จะมีส่วนร่วมป้องกันและลดความรุนแรงของปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมย่อมจะมีมากขึ้นด้วย (จิรพล สินธุนาวา, 2528) ซึ่งอาจทำได้โดยการให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้ความคิดรวบยอดหรือสังกัป และการสร้างค่านิยมที่ต้องการ เพราะฉะนั้นโครงการสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ จึงเกิดขึ้นในโรงเรียน โดยสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนก็ได้ตระหนักในความรับผิดชอบ สำหรับภาคเอกชนเองก็ได้มีการเคลื่อนไหวกับปัญหาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างคึกคัก และได้ตระหนักถึงความสำคัญของโรงเรียนที่จะมีส่วนช่วยปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้นักเรียน จึงได้มีการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมขึ้นโดยผ่านทางโรงเรียน

2. การทำให้การศึกษาถ่ายถอดปลูกฝัง เรื่องสิ่งแวดล้อมยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารขาดความเข้าใจอย่างแท้จริงและคิดว่าถึงจะมีการจัดโครงการ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนก็ไม่สามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้หมดหรือจริงจัง เพราะสภาพสังคมปัจจุบันไม่เอื้อแต่การที่เด็กจะหาสิ่งที่ได้เรียนรู้อย่างปฏิบัติ และครูผู้รับผิดชอบโครงการเองก็มีหน้าที่อื่นและงานประจำที่ทำอยู่แล้ว จึงไม่มีเวลามากพอที่จะจัดกิจกรรมเท่าที่ควร อีกทั้งปัญหาในด้านงบประมาณ เพราะฉะนั้นการถ่ายถอดหรือปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงอาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้นถ้าจะให้ได้ผลควรมีการทุ่มเทเวลาให้กับโครงการลักษณะนี้มากขึ้นและอย่างจริงจัง โดยการให้ความรู้และประสบการณ์พร้อม ๆ กับการถ่ายถอดค่านิยม เท่าที่ปรากฏ โครงการต่าง ๆ มีอยู่มากมายและมีอยู่จริง แต่ขาดประสิทธิภาพและความจริงจัง มีแต่โครงการแต่ก็ยังสามารถบังเกิดผลระดับหนึ่ง เช่น โครงการปลูกต้นไม้โครงการพัฒนาความสะอาดโรงเรียน เพราะฉะนั้นการทำโครงการให้จริงจังและเป็นระบบกว่านี้ จะเป็นผลดีในระยะยาวต่อสิ่งแวดล้อมสืบไป

การจัดโครงการให้เป็นระบบ ควรมีการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งในระยะยาวและระยะสั้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถมองเห็นภาพพจน์ของโครงการที่ต่อเนื่องและมองเห็นการจัดงบประมาณที่ชัดเจนขึ้น ทั้งยังช่วยกำหนดตัวผู้เชี่ยวชาญที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น ภาวะมลพิษทางอากาศ (Air pollution) ซึ่งกำลังเป็นปัญหาสำหรับกรุงเทพมหานครขณะนี้ ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขภายใน 2-3 ปี คนในกรุงเทพมหานครจะเป็นโรคทางเดินหายใจและโรคโลหิตเป็นพิษเนื่องจากมีสารหนูในเม็ดเลือดมากไป ดังนั้นการได้ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นในโครงการสิ่งแวดล้อมและควรจะต้องมีการรณรงค์ในเรื่องนี้อย่างเป็นขั้นตอน แต่อาจเป็นการยากสำหรับกระทรวงศึกษาธิการและกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังต้องตระหนักถึงความแตกต่างของสภาพปัญหาดังกล่าวคือ ปัญหามลภาวะเป็นพิษทางอากาศของกรุงเทพมหานคร อาจต่างจากภาวะมลพิษทางอากาศของคนในอำเภอแม่เมาะ ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงต้องต่างกันไปด้วย และการขาดบุคลากรผู้ที่จะวิเคราะห์ปัญหาภาวะแวดล้อมและนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นเหตุให้งานสิ่งแวดล้อมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและกรุงเทพ

มหานครต้องหยุดชะงักลงไม่เป็นระบบ ทั้งๆที่ประเทศไทยและสังคมไทยกำลังเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายขึ้นทุกที

3. โรงเรียนแต่ละขนาดมีปัญหาแตกต่างกัน คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ปัญหาที่พบบ่อยมักจะเป็นในเรื่องของบุคลากรที่ค่อนข้างจะปิดความรับผิดชอบ และเกี่ยวกันและระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดกลางจะมีปัญหามากในเรื่องระยะเวลาในการจัดกิจกรรม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กปัญหาที่พบบ่อย คือ การขาดงบประมาณ ขาดบุคลากรและระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมไม่เพียงพอ นอกจากนี้ปัญหาที่โรงเรียนทุกขนาดประสบ คือ ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ดังนั้นในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องตระหนักถึงเฉพาะปัญหาของโรงเรียนตนเองเท่านั้น

4. โครงการสิ่งแวดล้อมของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีลักษณะโครงการเสริมสร้างลักษณะนิสัยและโครงการพัฒนาการเรียนการสอน เพราะปัญหาส่วนใหญ่ที่ทางโรงเรียนประสบ คือ เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมีพฤติกรรมทางสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม

โครงการสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานเอกชน ส่วนใหญ่มีลักษณะโครงการจะเป็นโครงการเกี่ยวกับมลพิษและสิ่งปฏิกูล เนื่องจากภาคเอกชนได้ตระหนักถึงปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร จึงจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยลดปัญหาดังกล่าวและเป็นการร่วมมือกับภาครัฐ ในการช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

โครงการสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง ส่วนใหญ่มีลักษณะโครงการเสริมสร้างลักษณะนิสัย ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้รับนโยบายจากสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จึงได้จัดทำโครงการให้สนองตอบกับนโยบาย อีกทั้งโรงเรียนก็ประสบปัญหาในเรื่องพฤติกรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียน เช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่ การบุกรุกตัดตามกำแพง การทำลายของสาธารณประโยชน์ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

5. กิจกรรมการในโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จะมีความหลากหลายในรูปแบบและกิจกรรมในการจัด เช่น โครงการจัดสัปดาห์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แต่จะมีกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมหรือประสบการณ์ตรงเพียง 3 กิจกรรมเท่านั้น คือ การปลูกต้นไม้ การพัฒนาความสะอาดและการเข้าค่ายสิ่งแวดล้อม ในขณะที่โครงการ

การสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานเอกชน เช่น โครงการทูตรักเจ้าพระยากับดาวพิเศษ โครงการรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติก โครงการจำหน่ายถุงดาวพิเศษ เป็นต้น จะมีการจัดกิจกรรมที่เน้นประสบการณ์ตรงต่อนักเรียน ซึ่งเรื่องนี้จะเห็นได้ชัดว่าโรงเรียนเป็นเพียงแค่ถ่ายทอดความรู้และคำนิยมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังขาดในเรื่องของการปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาในด้านการขาดบุคลากร การขาดงบประมาณ และระยะเวลาไม่เพียงพอ ซึ่งในจุดนี้ถ้าหน่วยงานเอกชนและโรงเรียนได้ร่วมมือกันอย่างจริงจัง การจัดโครงการสิ่งแวดล้อมคงจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากกว่านี้

6. งบประมาณ

ในด้านงบประมาณ จะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง จะไม่ประสบปัญหาในด้านนี้ เพราะมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม และมีแหล่งงบประมาณที่เพียงพอ นอกเหนือจากงบประมาณของทางราชการ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กจะมีปัญหาในด้านงบประมาณมาก เพราะนอกจากงบของสำนักงานการศึกษาจะไม่เพียงพอแล้ว งบบำรุงการศึกษาของโรงเรียนก็มีจำนวนน้อย บางครั้งในการจัดทำโครงการจึงต้องขอบริจาคจากผู้บริหาร ครู และชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. โครงการสิ่งแวดล้อมของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ในการที่สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้วางนโยบายหรือแผนในการทำโครงการสิ่งแวดล้อมให้กับทางโรงเรียนนั้น จะมีผลเสีย คือ โรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีสภาพและความพร้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรให้แต่ละโรงเรียนเสนอโครงการขึ้นไปยังสำนักงานศึกษามากกว่า ส่วนในด้านงบประมาณนั้นควรจัดให้เพียงพอ และเมื่อกำหนดนโยบายแล้วควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องต่อไป

2. โครงการของหน่วยงานเอกชน

โครงการของหน่วยงานเอกชนควรมีการกระจาย เผยแพร่ไปยังภูมิภาค และควรลงไปสู่โรงเรียนให้มากกว่านี้ โดยควรร่วมมือกันกับทางโรงเรียนในการจัดโครงการและช่วยเหลือในเรื่องงบประมาณ

ข้อเสนอแนะในการจัดโครงการ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ควรมีการพิจารณาในด้านงบประมาณให้เพียงพอ และการผลิตสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมควรรีบทัวถึงและเพียงพอกับจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วม อีกทั้งการจัดโครงการควรมีความต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กเรียนเกิดจิตสำนึก ตระหนัก และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันจนเป็นนิสัยที่ถาวร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและผู้รับผิดชอบโครงการ ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัด ให้ชุมชนทราบและขอความช่วยเหลือ โดยชี้ให้เห็นถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นหากไม่ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยชี้เด็กเป็นสื่อกลาง และควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้มากขึ้นและมีความต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการศึกษาเอกชน และโรงเรียนสาธิต

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลโครงการสิ่งแวดล้อมให้ละเอียดยิ่งขึ้น